

Бех И.Д.

**СТАНОВЛЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В КОНТЕКСТЕ
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СТРАТЕГИИ**

В статье рассматриваются два этапа развития педагогической науки: этап социоцентризма и этап человекоцентризма. Дается их содержательно-целевая характеристика в контексте двух экспериментально-воспитательных стратегий.

Bekh I.D

**ESTABLISHMENT OF PEDAGOGICAL SCIENCE IN THE CONTEXT OF
EXPERIMENTAL AND EDUCATIONAL STRATEGIES**

The article deals with two stages in the development of pedagogical science: stage of sociocentrism and stage of anthropocentrism. Their content and target characteristics in the context of two experimental and educational strategies are discovered.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2010

УДК 378

*І. Ф. Прокопенко
м. Харків, Україна*

**СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Визначальною складовою в інноваційних перетвореннях, які характеризують сучасну педагогічну освіту, є модернізація її змісту. Визначаючи її вектори, науковці мають враховувати загальноцивілізаційні тенденції розвитку національних освітніх систем у ХХІ ст., до яких, зокрема, належать системне підвищення якості освіти, її гуманізація і гуманітаризація, розбудова на засадах безперервності, формування єдиного освітнього простору в Європі та перехід до інноваційного навчання. Ставши новітніми орієнтирами освітньої політики України, ці тенденції спричинили комплекс вимог до професійних і особистісних якостей педагога та обумовили необхідність переорієнтації педагогічної освіти на виховання професіонала нової генерації.

Актуальними *проблемами* модернізації змісту педагогічної освіти є трансформація теоретико-методологічних засад його добору, конструювання та композиції.

Відповідно до нового соціального замовлення на вчителя розвиток змісту педагогічної освіти повинен відбуватися на засадах гуманістичного, компетентнісного, культурологічного, технологічного та інноваційного підходів.

Особливого значення у світовій освітній практиці гуманістична педагогічна освіта набуває сьогодні у зв'язку з розбудовою інформаційного суспільства, в умовах якого найсуттєвішим чинником прогресу суспільства та підвищення ефективності виробництва стають розвиток інтелекту та творчих здібностей, превалювання загальнолюдських цінностей над груповими та індивідуальними.

Основні положення *компетентнісного підходу*, у контексті якого педагогічна освіта має забезпечити формування в людини професійних і ключових (життєвих) компетентностей, слугують фундаментом оновлення її змісту.

Загальнокультурна компетентність стосується сфери культури особистості та суспільства в усіх її аспектах. Передбачає передусім оволодіння майбутніми вчителями

вітчизняною та світовою культурною спадщиною, формування в них культури міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності, плюралізму. Підґрунтя загальнокультурної компетентності майбутніх учителів і вихователів закладається насамперед у процесі опанування ними дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

Невід'ємною складовою загальнокультурної компетентності майбутнього педагога є його мовленнєва компетентність. Передбачається формування у студентів комплексу засадних уявлень про мову як безцінну скарбницю матеріальної і духовної культури українців та усвідомлення того, що без вільного володіння російською та бодай однією з поширених європейських мов кар'єра і особисте щасливе майбуття не відбудуться.

Саме цьому особливо актуальні в період інтеграції системи освіти України до європейського та світового освітнього простору проблеми формування *комунікативної компетентності* особистості засобами іноземної мови та методики навчання іноземних мов.

Важливим є формування *здоров'язберігаючої компетентності* майбутніх учителів, що розуміється як цілісне індивідуальне психолого-фізіологічне утворення особистості, спрямоване на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення.

До першочергових питань відноситься формування у майбутніх учителів і вихователів *компетентності у застосуванні ІКТ* через опанування відповідного змісту професійної освіти.

Сформована *громадянська компетентність* особистості виявляється в її здатності: орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, брати участь у діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування; застосовувати процедури й технології захисту інтересів, прав і свобод своїх та інших суб'єктів навчально-виховного процесу, виконувати громадянські обов'язки в межах місцевої громади та держави загалом; використовувати у професійній педагогічній діяльності способи дій і моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, задовольняють власні інтереси особи та захищають права людини й громадянина; робити свідомий вибір та застосовувати в професійній педагогічній діяльності демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, представників певної спільноти, суспільства та держави; здійснювати громадянське виховання підростаючого покоління українців.

Складовою громадянської компетентності є *підприємницька компетентність*. Сформована підприємницька компетентність педагога передбачає реалізацію ним здатностей: співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, інтересами й потребами інших людей та суспільства, застосовувати технології моніторингу ресурсів і забезпечення сталого розвитку; організувати власну професійну діяльність і працю педагогічного колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових відносин; аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці.

У центрі уваги повинні знаходитись і питання осучаснення змісту педагогічної освіти, спрямованого на формування *професійної компетентності* майбутніх освітян, виокремлення в структурі *професійної компетентності* педагогів нових її граней: деонтологічної, музично-педагогічної та ін.

Відчутною тенденцією розвитку змісту педагогічної освіти є його модернізація на засадах *інноваційного підходу*, сутність якого виявляється в тому, що головним чинником успішної життєдіяльності людини ХХІ ст. визнається її здатність до інноваційної діяльності.

Визначальною тенденцією оновлення змісту педагогічної освіти є його модернізація на засадах *культурологічного підходу*, системоутворювальним принципом якого є принцип культуровідповідності. Провідною метою педагогічної освіти в культурологічному підході визнається формування в майбутніх учителів педагогічної культури, яка розглядається як інтегративне особистісне утворення, що включає загальнокультурну, спеціально-професійну та спеціально-предметну складові, а до її функціональних компонентів відносять пізнавальну, дидактично-професійну, виховну, комунікативну, діагностико-організаторську, нормативну й захисну функції.

Основним джерелом, що живить процес модернізації змісту педагогічної освіти, є, безперечно, результати науково-дослідницької діяльності педагогів.

Наука, як виробництво нових знань, і освіта, як їх передача і поширення, тісно взаємопов'язані. Навчати потрібно не тільки знанням, але й тому, як їх здобувати і примножувати, а це без особистої участі і викладача, і студента в дослідницькому процесі неможливе. З іншого боку, будь-який дослідник повинен уміти навчати своїх учнів, і бажано – найбільш ефективним способом. Таким чином, всякі порушення природних зв'язків між науковим і освітнім процесами будуть завдавати шкоди їм обом.

У той же час наука і освіта це процеси, що відрізняються один від одного так, що їх взаємодія не відбувається автоматично, а залежить як від ступеня впливу науки на освіту, так і від здатності освіти сприймати наукові досягнення. Добре, якщо органічний зв'язок науки і освіти закладається відразу і укріплюється по мірі їх розвитку.

Компетентнісний підхід до модернізації вищої педагогічної освіти неможливий без паралельної діяльності по зміцненню педагогічних університетів і зосередженню саме в них роботи по відтворенню учителя XXI століття.

Великі зрушення у школах і ВНЗ відбулися у впровадження самоурядування. Це значний крок у зміні свідомості інтелігенції, формування якої починається на студентській лаві.. Ознайомлення з практикою управління навчальними колективами, розуміння змісту тих функцій, які виконують керівники структурних підрозділів освітніх закладів, проведення рольових ігор , - усе це несумнівним здобутком шкіл і ВНЗ Харківщини. Але шкільне і студентське самоуправління слід розширювати, робити його справжнім самоуправлінням груп учнівської молоді. Для цього слід розширити коло уповноважень такого самоуправління. . Одним і напрямків, про який в в наслідок його буденності забувають, коли йдеться про практики такого самоуправління є діяльність, спрямована на енергозбереження в широкому значенні цього слова. Адже зберігати слід не тільки електроенергію та інші фізичні енергоресурси, а й інтелектуальну енергію, яка у країні розпорошується через ілюзію її безкоштовності. Хочу нагадати, що професіоналізм полягає також й у вмінні заощаджувати інтелектуальну енергію, накопичувати інтелектуальний потенціал.

. XXI століття, у просторі якого конститується суспільство знань, за останніми прогнозами, буде століттям універсально розвиненого інтелекту. Це є викликом сучасній освіті. Адже саме вона має забезпечити повноцінний розвиток усіх сутнісних сил особистості - інтелекту, моралі, волі. Це висуває особливі вимоги до інтелігенції країни. Особливо гостро для Харкова стоїть питання про необхідність збереження і поповнення інтелектуальної і педагогічної еліти, яка зменшується пропорційно збільшенню відкритості українського суспільства і зростанню темпів європейської освітньої інтеграції.

Забезпечити інтенсивне зростання професійно інтелектуального і духовно-морального рівня особистості спеціаліста неможливо без удосконалення виховної роботи, яка в останні роки поліпшилася в навчальних закладах Харківщини. Це торкається національного-патріотичного, політичного, морального, трудового виховання. Слід зазначити, що поступово відроджується комплексний підхід к

вихованню, який застосовується у виховних практиках шкільних вчителів та викладачів вищої школи.

Національні досягнення у в галузі освіти - це також і загальнолюдські надбання. Отже, адаптуючи освіту до рівня європейських стандартів, необхідно використовувати і примножувати потенціал української освітньої традиції.

Слід також зазначити, що Болонський процес і обумовлені його вимогами структурні трансформації української вищої освіти потребують психолого-педагогічної переорієнтації як викладачів, так і студентів. Щоб ефективно використовувати ті можливості, які відкриваються з перспективою мобільності студентів. Отже, слід більше уваги приділяти аналізу мотивації студентів щодо навчання за кордоном. впроваджувати тренінги з метою формування вмінь і навичок подолання культурного шоку. вже у середній школі. Тут дається взнаки принципова відмінність західної і пострадянської педагогічних культур. В українських університетах існує надмірна методична опіка. А в європейських університетах вважається анахронізмом організація навчального процесу за патерналістською схемою, а основний акцент робиться на самостійному навчанні і самоконтролі, чому сприяє суворі селекція протягом усіх років навчання, але особливо на першому курсі. Цей механізм селекції є далеко не останнім інструментом для досягнення європейської якості освіти. Перед європейськими університетами не стоїть завдання збереження контингенту, а домінує настанова підтримання високої репутації, яка приваблює студентів з інших регіонів і країн. Певні кроки у цьому напрямку вже зроблені. й в Україні. Це насамперед відмова від контрольних цифр відсіву студентів, які вчаться незадовільно. Також і впровадження практики незалежного тестування замість традиційних вступних іспитів, має не тільки антикорупційну спрямованість, а є важливою організаційно-управлінською інновацією. У перспективі такий підхід сприятиме мобільності студентів також в межах України.

І.Ф. Прокопенко

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Автор аналізує умови підвищення авторитету української освіти в рамках євроінтеграції. У статті розглянуто основні підходи до процесу освіти, що впливають на її конкурентоспроможність у європейському просторі.

И.Ф. Прокопенко

СИСТЕМЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Автор анализирует условия повышения авторитета украинского образования в рамках евроинтеграции. В статье рассмотрены основные подходы к процессу образования, влияющих на ее конкурентоспособность в европейском пространстве.

I.F. Prokopenko

SYSTEMS OF TEACHER EDUCATION IN A EUROPEAN INTEGRATION

The author analyzes the conditions for raising the profile of Ukrainian education in the framework of European integration. In article basic approaches to education that affect its competitiveness in the European space.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2010